

ПРОГРАМА
вступного іспиту зі спеціальності
032 Історія та археологія
для здобувачів вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня

Вступне слово

Програма складена з урахуванням програми рівня вищої освіти магістра зі спеціальності 032-Історія та археологія. Вона містить вісім розділів, у першому з яких відображені загальні поняття та джерельна база історії та археології, а у розділах 2–9 – питання, присвячені конкретним історичним епохам.

Розроблені питання базуються на джерельній базі сучасної історичної науки, спрямовані на виявлення знань та умінь здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 032-Історія та археологія.

РОЗДІЛ I. Вступ. Історія та археологія України як наука та навчальний предмет

Питання розділу 1

Історія як наука, її складові частини, роль і місце у системі гуманітарних знань. Специфіка історичного пізнання. Методологія і методи дослідження минулого. Предмет і завдання курсу історії України. Історія України в контексті світової історії. Місце історії України в системі фахової підготовки історика. Міжпредметні зв'язки при вивченні історії України. Проблеми періодизації історії України. Характеристика головних періодів історії України. Значення курсу — Історія України для фахової підготовки і виховання громадянської позиції. Основні етапи та проблеми історіографії історії України. Головні джерела з історії України.

Археологія як самостійна наука, її визначення. Місце археології серед інших історичних дисциплін. Предмет археології. Об'єкт археології. Своєрідність вивчення історичного минулого в археології. Специфіка археологічного знання. Значення і роль археології в освіті та вихованні молоді.

Археологічні джерела та їх специфіка у пізнанні минулого. Артефакт. Археологічна пам'ятка. Археологічний комплекс. Археологічний об'єкт. Археологічна знахідка. Археологічні скарби. Основні види археологічних джерел. Стародавні поселення і поховання. Культові пам'ятки. Виробничі об'єкти. Технічні об'єкти. Мегалітичні споруди. Петрогліфи, печерний

живопис. Поняття категорії «археологічна культура». Процес формування категорії. Визначення категорії. Зміст археологічної культури. Назви археологічних культур. Культурно-історичні області. Археологічна періодизація і хронологія, як важливий інструмент у вивченні далекого минулого. Історія формування археологічної періодизації. Сучасна археологічна періодизація. Співвідношення історичних та археологічних епох.

РОЗДІЛ 2. Історія та археологія України з найдавніших часів

Питання розділу 2

Найдавніші археологічні пам'ятки на території України. Первісні люди на українських землях. Неолітична революція. Трипільська культура. Археологічні культури міді-бронзи на території України.

Кам'яний вік. Початок заселення первісною людиною території сучасної України. Загальна характеристика ашельської епохи. Способи виготовлення найдавніших кам'яних знарядь праці. Ашельська стоянка поблизу с. Королеве в Закарпатті.

Загальна характеристика мустьєрської епохи. Мустьєрські стоянки Кийк-Коба в Криму та Молодова-1 в Чернівецькій області. Вдосконалення способів виготовлення кам'яних знарядь праці, зміни в господарюванні первісної людини.

Загальна характеристика пізнього палеоліту. Прогрес у розвитку виготовлення кам'яних знарядь праці. Мізинська стоянка на Чернігівщині. Найдавніші наземні житлові будівлі. Перші пам'ятки первісної релігії та мистецтва.

Загальна характеристика мезолітичної епохи. Криза мисливського господарства, розвиток рибальства і збиральництва. Широке застосування нової зброї – лука і стріл. Зміни у асортименті кам'яних знарядь праці. Стоянка Мурзак-Коба в Криму. Найдавніші поховання людей.

Загальна характеристика неоліту. Криза кремінної індустрії виготовлення знарядь. Нові способи обробки каменю, спроби розширення сировинної бази.

Криза старих способів господарювання. Поява і поширення скотарства і землеробства. Початок господарської спеціалізації серед колективів стародавніх людей. Поява керамічного посуду, плетіння і ткацтва, сіток, човна. Найвідоміші неолітичні пам'ятки України.

Мідний вік. Загальна характеристика мідного віку. Основні археологічні культури мідного віку на теренах України. Трипільська культура, її хронологія та періодизація. Трипільські поселення і житлові будівлі. Трипільські «протоміста». Матеріальна культура, господарство, релігійні вірування носіїв трипільської культури. Поховання трипільців.

Лендельська, середньостогівська, ямна культури: кераміка, знаряддя праці, господарство.

Бронзовий вік. Загальна характеристика бронзового віку. Бронзолivarне ремесло. Зміни у господарській діяльності. Культури шнурової кераміки Прикарпаття та Волині, катакомбна, білогрудівська, зрубна, бондарихинська культури Подніпров'я, їх поховальний обряд, кургани-святилища, керамічний посуд, бронзолivarне ремесло, перші сліди чорної металургії в Україні виробу з бронзи, каменю та кісток тварин. культура, її поселення, господарство. Особливості поховального обряду.

Племена кіммерійців, таврів, скіфів, сарматів. Кіммерійська доба раннього залізного віку. Поняття «ранній залізний вік» і його зміст. Історичні передумови освоєння людством чорного металу. Процес опанування залізом у Європі. Перші осередки чорної металургії на території України. Зародження і розвиток ковальства. Революційна роль освоєння заліза в соціально-економічному розвитку стародавніх народів. Періодизація епохи раннього залізного віку. Хронологія та проблеми етнокультурної ідентифікації пам'яток кіммерійців.

Чорноліська культура, її ареал і хронологія. Укріплені та неукріплені поселення. поселення, традиції житлобудування. Посуд та інші керамічні вироби. Бронзолivarне ремесло, обробка заліза. Ремісничі скарби.

Перші протодержавні утворення. Степова Скіфія і Сарматія. Короткі історичні дані про скіфів у степах Північного Причорномор'я і Приазов'я. Поселення і городища скіфів. Кам'янське поселення на Дніпрі. Матеріальна культура і господарство скіфів. Поховальні традиції та пам'ятки скіфів. Могили рядового скіфського населення та кургани скіфської знаті. Мельгуновський курган. Курган Куль-Оба. Курган Чортомлик. Курган Солоха. Мелітопольський курган. Курган Товста Могила. Курган Огуз.

Сарматська культура, її періодизація. Обряд поховання у сарматів. Курган Соколова Могила. Поховання біля села Пороги на Вінниччині. Господарство і побутова культура сарматів. Сарматська зброя, спорядження бойового коня.

Сарматські «амазонки». Лісостеп Правобережної України в скіфську добу. Придніпровська група пам'яток у басейнах річок Рось і Тясьмин. Загальна характеристика городищ та їх фортифікаційних споруд. Житлові та господарські будівлі. Трахтемирівське городище. Мотронинське городище. Характеристика не укріплених поселень. Обряд поховання, характеристика ґрунтових та курганных могильників. Східноподільська група пам'яток у басейні середньої течії Південного Бугу.

Характеристика городищ. Немирівське городище, його оборонні споруди, житлові та господарські будівлі. Поховальні пам'ятки регіону. Курган поблизу с. Еллінці та с. Новоселиця. Західноподільська група пам'яток, її територіальні межі.

Характеристика городищ. Характеристика не укріплених поселень. Курганні могильники. Обряд поховання. Матеріальна культура. Волинська

група пам'яток, її територіальні межі. Характеристика поселень. Поховальні пам'ятки. Характеристика обряду поховання. Матеріальна культура.

Античні міста-держави в Північному Причорномор'ї. Антична цивілізація та її вплив на подальший розвиток України. Історія України у працях античних вчених.

Перше античне поселення на острові Березань. Матеріальна культура Березанського поселення. Культурні пам'ятки, акрополь, поховальна обрядовість.

Херсонес, Ольвія, Пантікапей, основні етапи історичного розвитку. Планування міст, оборонні споруди. Садиби і житла, громадські та культурні споруди, агора, теменос. Некрополі та поховальні традиції.

Давні слов'яни Історіографія та джерельна база теми. Археологічні пам'ятки та найдавніші писемні згадки про слов'ян. Пліній Старший, Тацит, Птолемей, Прокопій Кесарійський, Йордан, Маврикій Стратег. Основні теорії та етапи слов'янського етногенезу. Зарубинецька, липицька, зубрицька, переворська, черняхівська культури: хронологія і ареали поширення, характеристика поселень, традиції житло будівництва, аграрне господарство, залізобитве і бронзоліварне ремесло, керамічне виробництво.

Велике переселення народів і зміна етнічної карти Євразії. Передумови утворення державності у східних слов'ян. Антський племінний союз. Боротьба з готами, гунами, аварами. Війни слов'ян з Візантією.

РОЗДІЛ 3. Історія та археологія середньовічної України

Питання розділу 3

Генезис українського етносу. Протодержавні утворення східних слов'ян у VIII-IX ст. Райковецька та Пеньківська, Волинцівсько-роменська культури та їх етнічна приналежність. Характеристика поселень і житлових будівель. Ґрунтові могильники, обряд поховання. Керамічний посуд, знаряддя праці, зброя, прикраси.

Київська держава. Історіографія та джерельна база теми. Передумови утворення Київської Русі. Норманська теорія. Походження терміну «Русь». «Норманська та хазарська» теорії виникнення Київської держави і їх оцінки.

Загальна характеристика археологічних пам'яток часів Київської держави. Розвиток ремесла, торгівлі, міст.

Внутрішня та зовнішня політика перших київських князів (Олега, Ігоря, Ольги, Святослава). Володимир Святославович. Хрещення Русі та його історичне значення. Культура Київської держави. Місце та роль Київської держави в історії українського народу. Причини роздроблення Київської Русі. Ослаблення влади великого князя Київського. Боротьба Володимира Мономаха за державну єдність Русі. Посилення процесу роздроблення після його смерті. Розвиток воєнної справи в Україні за княжої доби (IX-XIV ст.) Організаційна структура руського війська IX-XIV ст.

Галицько-Волинське князівство (XII – друга половина XIV ст.) Історіографія та джерельна база теми. Володимирко. Ярослав Осмомисл. Роман Мстиславович. Об'єднання Галичини і Волині в одне Галицько-Волинське князівство. Данило Галицький. Галицько-Волинський літопис як основне джерело цього періоду.

Проблема Золотої Орди в історіографії. Спроба Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав.

Геополітична ситуація в Східній Європі в XIV ст. Посилення Великого князівства Литовського і включення до його складу Волині, Київщини, Чернігівщини, Новгород-Сіверщини, Переяславщини і Поділля. Битва на Синіх Водах (1362 р.). Політика литовських князів на українських землях. Захоплення Галичини Польщею, Закарпаття Угорщиною, Північної Буковини Молдавією. Кревська унія.

Розгром німецьких хрестоносців під Грюнвальдом. Посилення влади литовських феодалів в Україні за князювання Вітовта. Ліквідація удільних князівств. Зміцнення Великого князівства Московського та його боротьба з Литвою за Сіверську землю. Напади татар і турків на українські землі.

Міста. Магдебурзьке право. Формування панщинно-фільваркового господарства. Устава на волоки. Руйнування общини. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti.

Походження, джерела і час виникнення українського козацтва. Причини, час і місце заснування Запорізької Січі. Виникнення реєстрового козацтва. Місце козаків у охороні південних рубежів країни. Військове мистецтво запорозьких козаків. Українська культура в другій половині XIV – першій половині XVI ст.

РОЗДІЛ 4. Україна на порозі нової доби

Питання розділу 4

Політичне та соціально-економічне становище українських земель у складі Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.). Люблінська унія та її наслідки. Утворення Речі Посполитої. Адміністративно-політичний устрій.

Соціально-економічний та культурний розвиток України. Сільськогосподарське виробництво. Категорії селян. Посилення панщини. Міста. Розвиток ремесла, промислів і торгівлі. Поява підприємств мануфактурного типу. Стан освіти. Початок книгодрукування в Україні. Братські школи. Острозька школа. Києво-Могилянська колегія. Письменники-полемісти. Усна народна творчість. Відтворення літописання: Густинський, Острозький та Львівський літописи. Удосконалення озброєнь. Поява вогнепальної зброї. Основні типи військових формувань в Україні у XIV-XVII ст.

Соціальний і національно-релігійний гніт в Україні. Братства та їх роль у боротьбі проти польсько-шляхетського наступу й католицизму. Брестська церковна унія 1596 р. Боротьба проти унії. Посилення козацтва у другій половині XVI ст. Запорізька Січ – козацька республіка. Виділення козацтва в окремий суспільний стан і перетворення його на велику суспільно-політичну силу. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний та висвітлення його діяльності в українській історіографії. Хотинська війна. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського та С. Наливайка. Наступ магнатів і шляхти на козацькі права і вольності. Козацько-селянські повстання 20-30-х років XVII ст. Ординація 1638 р. Озброєння запорізьких козаків. Військова організація Запорізької Січі. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний і реорганізація козацького війська. Козацький флот на Чорному морі наприкінці XVI – початку XVII ст. Воєнне мистецтво запорізьких козаків.

Українська національно-визвольна революція середини XVII ст. Богдан Хмельницький. Перемоги під Жовтими Водами, Корсунем і Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Розроблення Б.Хмельницьким української державної ідеї. Зборівський договір. Битва під Берестечком. Білоцерківський договір Битва під Батогом та її наслідки. Жванецька кампанія. Зародження Української козацької держави, її територія та адміністративно-територіальний устрій. Органи влади та судочинства. Гетьман Б.Хмельницький і розвиток воєнного мистецтва. Принципи комплектування української армії у XVII ст. Переяславська Рада 1654 р. і Березневі (Московські) статті 1654 р. та їх оцінки в історіографії. Головні підсумки національно-визвольної революції середини XVII ст. Збройні сили Української козацької держави XVII ст.

Українська козацька держава (друга половина XVII- друга половина XVIII ст.). Становище в Україні після смерті Б.Хмельницького. Гетьман І.Виговський. Гадяцький договір. Початок Руїни. Гетьман Ю.Хмельницький та його політика. Розкол України на Лівобережжя та Правобережжя. Чорна Рада. Гетьмани І.Брюховецький та П.Тетеря. Україна у політичних планах Росії, Речі Посполитої, Туреччини і Криму. Андрусівське перемир'я і розчленування України. Гетьман П.Дорошенко та його політика. Спустошення Правобережжя. Гетьмани Д.Многогрішний та І.Самойлович. Чигиринські походи 1677-1678 рр. та їх провал. Ліквідація гетьманства на Правобережжі. Організаційна структура та озброєння української армії XVII ст. Старшина та її функції. Військові ранги українського козацького війська. Військові відзнаки українського козацького війська.

Гетьман І.Мазепа. Зміцнення становища козацької старшини. Посилення тиску царського уряду на Українську козацьку державу. Таємна дипломатія І.Мазепа. Полтавська битва та її наслідки. П.Орлик та його конституція.

Запорізька Січ. Слобідська Україна (друга половина XVII – XVIII ст.). Зруйнування Чортомлицької Січі. Кам'янецька та Олешківська Січі. Заснування Нової Січі. Військова структура і адміністративне управління.

Утворення Першої Малоросійської колегії. Наказний гетьман П.Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Гетьман Д.Апостол. Внутрішні реформи. Правління гетьманського уряду. Гетьман К.Розумовський.

Ліквідація російським урядом гетьманства. Друга Малоросійська колегія. Знищення полково-сотенного та судового устрою на Лівобережжі. Введення загальноімперської системи правління. Закріпачення селянства. Історичне значення Української козацької держави.

Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань. Заселення Слобідської України. Підпорядкування української церкви Москві. Загальна характеристика розвитку української культури. Освіта і друкарство. Наука. Розвиток літератури. Г. Сковорода. Музика. Архітектура і образотворче мистецтво. Усна народна творчість.

Гайдамацький рух, його причини, характер, розмах. Коліївщина. М.Залізник та І.Гонта. Рух опришків. О.Довбуш.

Розподіл українських земель між Російською та Австрійською імперією в другій половині XVIII ст. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. і включення Північного Причорномор'я та Криму до складу Російської імперії. Заселення Півдня України та господарське освоєння причорноморських земель.

РОЗДІЛ 5. Українські землі в XIX – на початку XX ст.

Питання розділу 5

Адміністративний устрій та соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії в першій половині XIX ст. Початок промислового перевороту та зародження великої фабрично-заводської імперії. Розвиток мануфактур і ремесел. Торгівля, шляхи сполучення та транспорт. Участь українського народу у війні 1812 р. та російсько-турецьких війнах першої половини XIX ст. 3

Вплив польського повстання 1830-1831 рр. на Україну. Початок українського відродження. Кирило-Мефодіївське товариство: створення, склад, ідеологія, програмні документи. Т. Шевченко в українському національному русі.

Адміністративний устрій та соціально-економічний розвиток українських земель у складі Австрійської імперії в першій половині XIX ст. Руська трійця. Події революції 1848-1849 рр. на західноукраїнських землях. Головна Руська рада. Скасування панщини.

Зародження професійної освіти. Університетська освіта. Природничі та гуманітарні науки. Культурно-освітні заклади. Розвиток української літературної мови. Нова українська література. Т.Шевченко. Театральне

мистецтво і музика. Архітектура. Скульптура. Образотворче мистецтво. Усна народна творчість.

Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст. Кримська війна і Україна. Маніфест і Положення 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних районах України. Реформи 60-70-х років: земська, судова, міська, фінансова, військова. Історичне значення реформ.

Будівництво залізниць. Створення Донецько-Криворізького промислового району. Політика царського уряду в українському питанні. — Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський акт 1876 р. Створення Революційної української партії (РУП). Український національний рух в історіографії. Робітничий рух. Перші соціал-демократичні організації.

Українські землі у складі Російської імперії на початку XX ст. Економічна криза 1900-1903 рр. Робітничий рух. Загострення аграрного питання. Масові селянські виступи. Україна в демократичній революції 1905-1907 рр. Товариство українських поступовців. Українське питання в Державній Думі. Робітничий і селянський рух.

Українські землі в складі Австро-Угорської імперії в другій половині XIX - на початку XX ст. Початок масової трудової еміграції на Американський континент. Життя української діаспори за океаном. Москвофіли і народовці. Виникнення українських партій у краї. Кооперативний рух. Діяльність українських делегатів у Галицькому сеймі, Австрійському парламенті. Діяльність Просвіти. Наукове товариство імені Шевченка.

Перша світова війна і українське питання. Спілка визволення України. Українські січові стрільці. Военні дії на території України. Наслідки війни в Україні.

РОЗДІЛ 6. Українська національна революція 1917-1921 рр.

Питання розділу 6

Лютнева демократична революція і Україна. Утворення Центральної Ради. М. Грушевський. І Універсали Центральної Ради. Проголошення автономії, незалежності України. Мирний договір УНР з країнами Четверного союзу. Зайняття німецькими та австро-угорськими військами України. Місце Центральної Ради в історії України і причини її поразки.

Українська держава за гетьманування П. Скоропадського. Директорія. Відновлення Української Народної Республіки. С. Петлюра. В. Винниченко. Друга війна УНР і Радянської Росії.

Діяльність більшовиків з утвердження монопольного панування в суспільстві. Політика воєнного комунізму.

Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт злуки УНР та ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею. Варшавський договір С. Петлюри з

Ю. Пілсудським. Радянсько-польська війна 1920 р. Ризький мир. Перший і Другий зимові походи армії УНР.

РОЗДІЛ 7. Україна у міжвоєнний період та під час Другої світової війни (1921-1945 рр.)

Питання розділу 7

УСРР у період здійснення нової економічної політики (1921- 1928 рр.). Перехід до нової економічної політики. Ліквідація селянського повстанства. Голод 1921-1923 рр. Входження УСРР до складу СРСР. Відбудова народного господарства на принципах непу. Національно-державне будівництво. Українізація: її мета та труднощі. Прискорена індустріалізація і насильницька колективізація.

Масові репресії 1930-х рр. в Україні. Здійснення індустріалізації в Україні в історіографії. Історіографія колективізації в Україні. Голодомор 1932-1933 рр. в історіографії. Доля українізації в 1930-і рр. і „розстріляне відродження в історіографії.

Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (1921-1939 рр.). Організація українських націоналістів. Карпатська Україна. Прогресивна преса, письменники, вчені у суспільно-політичному і культурному житті західноукраїнських земель.

Початок Другої світової війни та радянізація Західної України (1939-1941 рр.). Окупаційний режим в Україні та колаборація. Проста людина в умовах війни. Трагедія Голокосту.

Партизанські загони та з'єднання на території СРСР, їх організаційна структура, керівництво, тактика боротьби. С.Ковпак, О.Федоров, О. Сабуров та інші.

Боротьба українського народу за національне визволення в період Другої світової війни. ОУН за відновлення самостійної Української держави (1939-1940 рр.) – УПА, її характер та цілі боротьби. Організація УПА, її структура, командування. Тактика УПА, підготовка її військових кадрів. Озброєння та господарське постачання УПА.

Внесок України у перемогу антигітлерівської коаліції. Втрати України у війні. Герої України. Кримська (Ялтинська) конференція про східний кордон Польщі. Входження Закарпаття до складу УРСР.

РОЗДІЛ 8. Україна у другій половині 1940-х – на початку 1990-х рр.

Питання розділу 8

Зміни в територіальному обширі України та післявоєнна відбудова народного господарства УРСР. Насильницька колективізація в західноукраїнських землях. Голодомор 1946-1947 рр. Тимчасова

лібералізація політичного життя в 1953-1964. Зміст хрущовської «відлиги»: причини, хід, наслідки. Народне господарство УРСР в 1953-1964 рр. Соціальний сектор та матеріальний рівень життя населення в 1953-1964 рр. Культура та наука УРСР в лещатах ідеології в 1946-1953 рр. Культура в УРСР в другій половині 1950-х – першій половині 1960-х років. «Відлига» в літературі та мистецтві. Явище «шістдесятництва»: загальна характеристика. Лібералізація культурного життя: послаблення ідеологічного тиску та вибіркоче повернення репресованих імен в літературний обіг.

Народне господарство УРСР у складі єдиного народногосподарського комплексу СРСР. Реформа Лібермана-Косигіна 1965 р. Причини провалу економічних реформ. Соціальний сектор в 1964-1985 рр. Перехід до загальної середньої освіти. Засоби ідеологічного і політичного впливу на інтелігенцію. Русифікація освіти й культури.

Суспільство «доби застою»: ілюзія стабільності і подвійна мораль. Ключові постаті «доби застою». Дисидентський рух та повсякденний спротив в УРСР. Самвидав. Неофіційна музична культура. Молодіжна субкультура та ін.

Перебудова та переростання перебудови в антикомуністичну демократичну революцію. Поглиблення системної кризи радянського суспільства. Катастрофа на ЧАЕС. Поняття «гласності». Поява «неформальних організацій». Вільні вибори 1989-1990 рр. в органи радянської влади. Поява політичних партій. Народний рух України. Серпневий (1991 р.) заколот і його провал. Заборона Компартії України. Проголошення Акта незалежності України. Результати Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР. Утворення СНД.

РОЗДІЛ 9. Україна в 1991 – 2024 рр.

Питання розділу 9

Економіка 1991-2024 р. Причини економічної кризи 1990-х років, затримки ринкових реформ. Поняття «перехідної економіки», «приватизації економіки». Труднощі на шляху роздержавлення економіки. Обставини і джерела формування олігархічних груп, шляхи нагромадження капіталу «нових багатих». Включення населення у ринкові відносини, зростання малого й середнього бізнесу та його форми. Зміна ціннісних орієнтацій та моральних критеріїв, кримінальні угруповання та кримінальні війни середини 1990-х рр. і поступове приборкання криміналітету.

Відновлення Української держави та її Збройних Сил. Проблеми реформування сучасної української армії та її головні етапи (програма реформування Збройних Сил України та перспективи їх розвитку). Збройні Сили України на сучасному етапі, їх склад, чисельність, організація та озброєння. Військова освіта в незалежній Україні. Участь Збройних Сил

України в локальних конфліктах, взаємовідносини НАТО. Російсько-українська війна 2014-2024 рр.

Політичне життя в Україні в 1991-2024 рр. «Багатовекторність», її переваги та вади. Україна в міждержавних об'єднаннях та в міжнародних організаціях. Україна і міжнародні організації. Участь України у миротворчій діяльності. Реалізація відносин стратегічного партнерства України. Внутрішні реформи як умова європейського майбутнього України. Суспільство України в 1991-2024 рр.

Форми контролю та критерії оцінювання

Організування та проведення вступних випробувань до аспірантури здійснюється відповідно до Правил прийому до аспірантури Національного університету «Львівська політехніка» у відповідному році.

Вступний іспит зі спеціальності **032-Історія та археологія** проводиться у письмово-усній формі згідно з окремим графіком, який затверджується Ректором Університету та оприлюднюється на інформаційному стенді відділу докторантури та аспірантури й офіційному веб-сайті Університету не пізніше, ніж за 3 дні до початку прийому документів.

Екзаменаційні білети вступного іспиту зі спеціальності **032-Історія та археологія** формуються в обсязі програми вищої освіти магістра зі спеціальності **032-Історія та археологія** та затверджуються на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту гуманітарних та соціальних наук (ІГСН).

Результати вступного іспиту зі спеціальності оцінюються за 100 бальною шкалою.

Екзаменаційний білет вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності **032-Історія та археологія** містить:

- Письмову компоненту з чотирьох питань, які можуть бути з різних розділів (кожне питання екзаменаційного білета оцінюється максимально в 20 балів, тому максимальна сумарна кількість балів письмової компоненти – 80 балів);
- Усна компонента вступного іспиту з чотирьох питань (кожне із чотирьох питань усної компоненти оцінюється максимально в 5 балів, максимальна кількість балів усної компоненти – 20 балів).

Критерії оцінювання кожного питання письмової та усної компоненти вступного іспиту зі спеціальності **032-Історія та археологія** є такими:

Оцінка «відмінно» (18-20 балів для питань письмової компоненти та 5 балів для питань усної компоненти): вступник в аспірантуру бездоганно засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питань; самостійно, грамотно і послідовно з вичерпною повнотою відповів на питання; демонструє глибокі та всебічні знання, логічно будує відповідь; висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем; вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, логічно та обґрунтовано будувати висновки.

Оцінка «добре» (14-17 балів для питань письмової компоненти та 4 бали для питань усної компоненти): вступник в аспірантуру добре засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питань, аргументовано викладає його; розкриває основний зміст питання, дає неповні визначення понять, допускає незначні порушення в послідовності викладення матеріалу та неточності при використанні наукових термінів; нечітко формулює висновки, висловлює свої міркування щодо тих чи інших проблем, але припускається певних похибок у логіці викладу теоретичного змісту.

Оцінка «задовільно» (10-13 балів для питань письмової компоненти та 3 бали для питань усної компоненти): вступник до аспірантури в основному засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання; фрагментарно розкриває зміст питання і має лише загальне його розуміння; при відтворенні основного змісту питання допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, непереконливо відповідає, плутає поняття.

Оцінка «незадовільно» (0-9 балів для питань письмової компоненти та 0-2 бали для питань усної компоненти): вступник не засвоїв зміст питання, не знає основних понять; дає неправильну відповідь на запитання.

Виконання завдань вступного іспиту зі спеціальності **032-Історія та археологія** передбачає необхідність неухильного дотримання норм та правил академічної доброчесності відповідно до Положення про академічну доброчесність у Національному університеті «Львівська політехніка». За порушення зазначених норм та правил вступники в аспірантуру притягуються до відповідальності згідно вимог чинного законодавства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Час народів. Історія України ХІХ століття. Львів: Літопис, 2016.
2. Археологія України: Курс лекцій. – Київ: Либідь, 2005.
3. Історія України: суспільство, культура, державність: навч. посібник. Львів, 2019.
4. Банах В., Лехнюк Р., Хома І. Нова і новітня історія України: проблемні питання: навч. Посібник. Львів, 2021.
5. Винокур І.С., Телегін Д.Я. Археологія України: Підручник. – Тернопіль, 2004:
6. Відейко М. (упор.) Історія цивілізації. Україна. Том 1. Від кіммерійців до Русі (Х ст. до н. е. – ІХ ст.). Харків: Фоліо, 2020.
7. В`ятрович В. Україна. Історія з грифом «Секретно». Харків: КСД, 2021.
8. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст. – К., 2019.
9. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ, 2022.
10. Епплблом Енн. Червоний голод. Війна Сталіна проти України. Київ: Нрес Press, 2018.
11. Етнічна історія давньої України. - Київ, 2000.
12. Залізник Л. Стародавня історія України. Київ: Темпора, 2019.
13. Західноукраїнська Народна Республіка. 1918–1923. Ілюстрована історія. – Л.; Івано-Франківськ: Манускрипт, 2008. – 524 с: іл.
14. Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – 590 с.

- 15.Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до сьогодення. Харків, 2023, 512 с.
- 16.Словник-довідник з археології. – К.: Наукова думка, 1996.
- 17.Терський С.В. Археологія України (середньовічна доба). Навч. посібник. Київ: Кондор, 2021.
- 18.Файзулін Я. Історія. UA: постаті, факти, версії. Київ: Комора, 2021.
- 19.Хома І. Історія військового формування Січових стрільців (1917—1919 роки). Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2016.
- 20.Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна, Росія, Польща. Київ: Дух і Літера, 2013, 552 с.
- 21.Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття". - Київ: Генеза, 1997.